

ענינה של תורת החסידות *

- א. בנוגע לענינה של תורת החסידות¹ — והחידוש שבה על חלקי התורה שנתגלו לפני — נאמרו ביאורים רבים. ומהם:
- (א) בומנו של הבעש"ט הי' העולם במצב של התעלפות, וע"י גילוי הבעש"ט ותורת החסידות, נתעורר העולם מהתעלפותו.²
- (ב) "חסיד הוא שעושה לפניו משורת הדין"³ (וכמרז"ל⁴ "שורפן חסיד — אע"ג שמויק לו").
- (ג) "מעלת החסידות הוא שהכחות הטבעיים נעשים כחות אלקים"⁵. וכמאמר רבינו הזקן בעל התניא והשר"ע "כל ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו"⁶: לא רק לשנות מדותיו הטבעיים אלא גם — "טבע מדותיו"⁷.
- (ד) תורת החסידות חידשה אשר כל אחד ואחד, גם מי שאין לו נשמה גבוהה וגם לא זיכך את עצמו, יוכל להשיג אלקות⁸. כי ע"י זה שתורת החסידות ביארה את הענינים של חלק ה"סוד" שבתורה וקירבתם אל השכל בדוגמאות ומשלים מכחות ותכונות הנפש — "מבשרי אחזה אלוקה"⁹ — ניתנה האפשרות לכא"פ להשיג גם חלק זה שבתורה; ולא רק בהשכל שבנפשו האלקית, אלא גם בהשכל שבנפשו השכלית עד — בהשכל שבנפשו הבהמית.
- ב. מובן ופשוט כדלקמן, אשר תורת החסידות היא נקודה אחת שאינה מורכבת מפרטים שונים. ומכיון שכל המעלות שנאמרו בביאורים הנ"ל (ובעוד ביאורים¹⁰), מעלות שונות הן, הרי מוכרח — שמעלות אלו אינן מגדירות וממצות את מהותה של תורת החסידות. מהותה של החסידות היא נקודה עצמית המופשטת מענינים פרטים, אלא — מצד נקודתה העצמית, נמצאות ומסתעפות ממנה מעלות הנ"ל¹¹.
- הנקודה העצמית של החסידות היא [כמדובר לעיל בהמאמר, שביסודו הוא מאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע¹²] — המשכת אור חדש מבחי' פנימיות הכתר¹³, ולמעלה יותר — המשכת בחי' פנימיות עתיק ממש, בחי' א"ס שנמצא ברדלי"א¹⁴.

* קטע משיחת חג גאולת אדמו"ר הוקן — י"ט כסלו ה'תשכ"ו. וראה להלן הערה 46.

(1) ראה ג"כ קונטרס תורת החסידות וקונטרס לימוד החסידות (לכ"ק מו"ח אדמו"ר).

(2) נמצא בכת"י דא"ח ישן (לא גודע למי). וראה גם קובץ יו"ד שבט ע' סה. סו.

(3) ד"ה פדה בשלום העת"ר (תשכ"ו) — שבהמשך בששה"ק תעריב (סעיף שעו) — ברקלין, תשל"א.

(4) נדה יז, א ותוספות שם. וראה לקו"ד ח"א סח, א.

(5) לקו"ד שם נו, א.

(6) שם ע"ב. ונתבאר ב"התמים" ח"ג ע' סו ואילך.

(7) תורת שלום ע' 113.

(8) איוב יט, כו. וראה לקו"ד ח"ב שלב, ב ואילך.

ועיין בתורת שלום ע' 185, שמצד ענין זה [שנתחדש בתורת החסידות שע"י הכחות שבאדם משיגים את הענינים שלמעלה], נעשים הכחות אלקות. עיי"ש. ועפ"י יש לקשר ענין זה עם ענין הב.

(9) ראה ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 26 ואילך. ובכ"מ.

(10) אלא שמי"מ, ע"י מעלות אלו דוקא תופסים במהות החסידות, כולהן סעיף ח'.

(11) ד"ה פדה בשלום הנ"ל.

(12) שם (סעיף שע"ג).

(13) שם (סעיף שעד. שעו).

וענין זה עצמו (שנאמר בהמאמר), מכריח אשר כל המעלות שבחסידות המבוארות במקומות שונים הן רק הסתעפות מנקודת העצמית. כי מכיון שהחסידות היא המשכת בחי' א"ס, הרי מובן ופשוט אשר "אין סוף" הוא העצמי, וכל שאר הענינים אינם אלא נמצאים ומסובבים ממנו.

ג. האמור לעיל בנוגע לתורת החסידות, הוא בכללות בכל חלקי התורה: התורה כוללת כל המיני-שלימות ומעלות הנמצאות בעולם

[הנחלקות בכלל — בעניני העולם קטן הוא האדם" — למעלות המוחין ומעלות המדות:

בהנהגות מוסריות ומדות טובות — הרי המשפטים ודרכי המוסר שבתורה (דמס' אבות¹⁴ וכדומה) הם תכלית הטוב והאמת. וכל שגטות המוסר שבדו בני אדם מלבם, מעורבות הן טוב ורע, אמת ושקר¹⁵. וחלקי הטוב שישנם בכל אחת מהשיטות מקורם הוא בתורה

(וכידוע הסיפור מכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶, שבאחת מנסיעותיו, התווכחו כמה אנשים והביעו דיעות שונות אודות יחס התורה להשיטות המדיניות ועם איזו מהן היא מסכמת, וכל אחד מהם הראה מקור בתורה לשיטתו. כששאלו את חו"ד כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה, ענה: התורה, להיותה תכלית האמת והטוב, ישנם בה כל הענינים הטובים שבכל השיטות).

בנוגע להחכמות — התורה היא החכמה היותר נעלית, כמ"ש¹⁷ כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים]

ולא זו בלבד, אלא שכל השפעת החיות בעולם (גם בעולמות העליונים) תלוי' בדקדוק קל של תורה¹⁸.

אמנם, לא זוהי מהותה של התורה. מהותה של תורה הוא מה שהיא "מיוחדת לגמרי באוא"ס ב"ה המלוכש בה בתכלית היחוד". ולכן, כיון שכל העולמות הם כלא ממש לגבי א"ס ב"ה, כן הם גם לגבי התורה, ולזאת "אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל העולמות, מאחר דלא ממש חשיב"י¹⁹. אלא — מצד נקודתה העצמית, שמיוחדת היא באוא"ס ב"ה, כוללת היא במילא גם את כל המיני-מעלות ושלימות שבעולם, ועל ידה — השפעת החיות וכו'.

אכן, אף שכל חלקי התורה, נקודתם העצמית היא מה שהם מיוחדים באוא"ס ב"ה, בכל זה, עיקר נקודה זו מתבטא בתורת החסידות (וכאמור בהמאמר בנוגע ל"חסידות", שהיא דוקא) המשכת א"ס שנמצא ברדל"א).

כי כל חלקי התורה, בחי' ה"אין סוף" שבהם מתלבש הוא באיזה ציור — ציור המגדיר ו"מבטא" (גיט ארויס) מהותו של חלק זה, וציור זה של חלק תורה זה [פשוט, רמז, דרוש,

14) תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט (ק, א). ועייג"כ אדר"ג פל"א. קה"ר א, ד. זח"א קלה, ב. מו"ח ח"א פע"ב. לקו"ת במדבר רד"ה והי' מספר.

15) ראה פירוש הרע"ב ריש מס' אבות.

15*) כי כל עניני העולם ברא אלקים לעשות ולתקן (ראה ב"ר פ"א, ו. וברש"י שם. זח"א מו, ב ואילך. אוה"ת עה"פ (ע' תקיד וע' תשיז)) ולאחרי חטא עה"ד מעורבים הם טו"ר (תו"א ס"פ תולדות. תו"ח תולדות יד, ב. ובכ"מ) ואין טוב בלא כו' (ראה לקו"ד ח"א פו, א).

16) במכתבו מד' טבת תרח"ץ (י"ל בקופיר).

17) דברים ד, ו.

18) קו"א בתניא ד"ה דוד זמירות קרית להו. דרמ"צ מא, א"ב. ובכ"מ.

ענינה של תורת החסידות

תשנט

סוד]. מעלים הוא על פשיטות הא"ס המלוּבש בו — העלם דלבוש שכביכול א"א להחליפו. ואילו תורת החסידות, מכיון שאינה מוגדרת באיזה ציור, וה"ציורים" שענין שבחסידות מתגלה על ידם — כלבוש" תחליפם ויחלופו (שלכן כוללת היא את כל ד' החלקים פרד"ס שבתורה ומחי' אותם, כדלהלן²⁰), אין הציור מעלים בהעלם אמיתי את פשיטות הא"ס שבו.

ד. ביאור מהותה של תורת החסידות יובהר ע"י ביאור תוכנו הפנימי של משיח. כי "משכרה (של מצוה) נדע מהותה"²¹, ומכיון אשר על ידי [הפצת "מעיונות] החסידות "אתי מר"י" דא מלכא משיחא, הרי מענינו של משיח — שכרה, נדע את מהותה²².

בביאת המשיח יתחדשו כמה וכמה ענינים נעלים. וכמו: גאולת ישראל (והשכינה²³) מהגלות; למעלה מזה: "יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו' מלאה הארץ דיעה את הוי' כו'"; למעלה מזה: שינוי וחיודוש במעשה בראשית²⁴ (ומה שאמרו "אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד"²⁵ הוא רק בתחלת הזמן של ימות המשיח²⁶. ובפרט ע"פ מ"ש בר"מ²⁷, שמאמר זה נאמר בנוגע לעמי הארץ, משא"כ בנוגע לתלמידי חכמים);

בחיי האלקות שלמעלה מהטבע יהי' או בגילוי (שלכן יהיו קוראין²⁸ את השם

(19) תהלים קב, כו. וכידוע דב' סוגים בלבושים, דיש שא"א להחליפם (וכהלבוש דעור ובשר תלבישני).

(20) סעיף ח' ואל"ך.

(21) תניא פל"ס (נג, א).

(22) הדיקו בהפצת המעיונות דוקא, ראה להלן סעיף כא.

(23) מענה המשיח שאז יבא — וכמ"ש הבעש"ט באגרתו הידועה על דבר עליית הנשמה שלו ברי"ה שנת תק"ו, נדפסה: בסוף הספר בן פורת יוסף; בספר המכתבים מהבעש"ט ז"ל ותלמידיו (לבוש תרפ"ג, וכוחב המויל שהעתיקה מן המכתב — כת"י חתנו של הבעש"ט הרה"צ וכו' ר' יחיאל — החתום בעצם כ"י של הבעש"ט); בספר גנוי נסתרות (ירושלים ת"ר תרפ"ד) ח"א סי' סה. — וחלק ממנה בתחלת ספר כתר שם טוב, וספר לקוטי אמרים להה"מ ממעוררשט.

ביאור שאלת הבעש"ט ומענה המשיח ע"פ חסידות — ראה לקו"ד ח"ב ליקוט סו"ת.

(24) ראה גם ד"ה פדה בשלום הנ"ל (סעיף שעה ואל"ך), שההמשכה ד"חסידות" היא דוגמת ההמשכה

דלעתיד.

(25) כמרז"ל (מגילה כט, א) הקבי"ה שב עמהן מבין הגליות.

(26) רמב"ם סוף ה"ל מלכים. — שגם בזמן ביהמ"ק לא הייתה מלאה הארץ דעה את הוי' גר.

(27) ראה רמב"ם שם ולא יהי' קנאה כו' וכל המעדינים כו' — אף לדעתו (שם ר"פ) ד"וגר זאב גוי" משל הוא. ועאכ"כ להודעה (וכן היא הכרעת תורת הקבלה והחסידות) — דהוברים כפשוטם. ועייג"כ ראב"ד (ה"ל תשובה פ"ח ה"ב), עכוה"ק ח"ב פמ"א. ובכ"מ.

ואואפ"ל לחומר הענין (עכ"פ בדוחק), דגם לרמב"ם ב' תקופות לאחרי שודאי משיח הוא, ומלאה הארץ דיעה גוי"י יהי' בתקופה הראשונה דגאולה, וכל הפרק שברמב"ם שם מדבר בתקופה זו. וכמ"ש בה"ל תשובה פ"ט ה"ב שמי"ש ומלאה הארץ דיעה גוי' מיירי בתקופה שעולם כמנהגו הולך.

עפ"י יש לתרץ קושיית הלח"מ (ה"ל תשובה פ"ח ה"ז), כי מ"ש "אין בין כו' אלא שעבוד מלכיות בלבד" הוא רק בתחילת הגאולה. (ואיש תירוץ הכ"מ (ה"ל מלכים רפ"א) על השגת הראב"ד (שם), שהרמב"ם אוזל לטעמי, כי בתחלת הגאולה, אין מלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ולא יוצרך להיות מורח ודאין). אבל אח"כ, גם הרמב"ם מודה שיהי' חיודוש בעולם, ומ"ש (ישע"י ב, ד) וכתתו חרבותם לאתים הוא כפשוטו, ולא דרך משל בלבד. ומכיון שהם בטלים בתקופה השני (עכ"פ) של הגאולה, הרי זה מוכיח שאינן תכשיטין.

(28) ברכות לד, ב. ושי"נ רמב"ם ה"ל תשובה ספ"ט. ה"ל מלכים פ"ב ה"ב.

(29) ראה זח"א קלט, א. וראה לעיל הערה 27.

(30) זח"ג קכה, א. נתבאר כאנה"ק סכ"ו.

(31) וכפשוטו (והוא ג"כ אנה"ק ס"ט (קכה, א). לקו"ת ויקרא (ו, ד). שה"ש (לא, ג)) שקרי הו"ע

מלוי וכתוב — העלם.

ככתבו³², כי בכל העולם כולו יהי גילוי בחי' שם הוי' — הי' הוה ויהי' כאחד³³ — שלמעלה מוזן ומקום, בדוגמת הגילוי שהי' בביהמ"ק³⁴.

ותוכן ענינים אלו יתחדש לא רק בעולם הזה אלא בכל העולמות. כי ההנהגה בעולמות העליונים הוא כפי סדר ההנהגה בעוה"ז [וע"ד הקביעות דר"ח ומועדים (שבהם נמשכת תוספת אור) למעלה, שהוא כפי אופן קביעותם למטה³⁵]. ומכיון שבביאת המשיח ישתנה כללות המצב בעוה"ז ופרטיו, הרי שינוי דוגמתו יהי' גם בעולמות העליונים.

אמנם, אחרי כל הנ"ל, כל ענינים אלה — אף שגדול ורב העילוי וההפלאה שבהם — אינם אלא הסתעפות מנקודתו העיקרית של משיח.

ה. ענינו העיקרי של משיח הוא — יחידה. כידוע³⁶, שדוד זכה לבחי' נפש, אלי' — לרוח, משה — לנשמה, אדם הראשון — לחי' ומשיח יזכה ליחידה.

מעלת היחידה על ד' הבחינות גרנ"ח [בחמשה המדריגות של כל נשמה³⁷]: ד' הבחינות גרנ"ח הם מדריגות פרטיות, ובחי' יחידה היא עצם הנשמה שלמעלה מגדר פרטים, כשמה. ועם היות אשר מבחי' יחידה — עצם הנשמה — נמשכות ד' הבחינות גרנ"ח, אי"ז שבחי' היחידה היא בגדר מקור ו"כלל" לפרטים אלו — כי לשון "יחידה" מורה על אחדות פשוטה המושללת מאיזו שהיא שייכות לפרטים, גם מגדר מקור לפרטים (וכידוע ההפרש בין "יחיד" ל"אחד" — כ"א שהיא נקודה עצמית של הנשמה, אלא שממנה נמצאות ד' הבחינות גרנ"ח.

וכמו שבכל נשמה פרטית, בחי' היחידה היא נקודה העצמית של הנשמה, כן הוא (בהחיות ו) הנשמה של כללות ההשתלשלות, שבחי' היחידה שבה (בחינתו של משיח) היא — עצם נקודת החיות שלמעלה מגדר ציור, ומנקודה זו, מסתעפות כל מעלות הפרטיות, גרנ"ח דכללות.

כי עצם החיות הוא בלתי מוגבל, והבל"ג שלו אינו רק בענין הנצחיות, שאיננו נתפס בשינוי הזמן כי כל עצם בלתי משתנה

[שגם זה מהטעמים שלע"ל יהיו חיים נצחיים³⁸: עכשיו, שנמשך בעולם רק בחי' התפשטות החיות, ישנו ענין המיתה. כי בבחי' ההתפשטות שייך ענין השינוי ועד — הפסק וכליון. משא"כ לעתיד שיומשך עצם החיות, הרי כל עצמי בלתי משתנה]

(32) פסחים נ, א.

(33) זח"ג רנז, סע"ב. שעה"ה פ"ז (פב, א).

(34) אבל נעלה יותר מהגילוי שבזמן המקורש, שלכן יהי' או גילוי שם הוי' בכל העולם (וע"ד המבואר בלקו"ת דרושי ר"ה (נז, סע"ג) מעלת בית ראשון על בית שני, שבב"ר דוקא האיר גם בגבולין).

(35) ראה ר"ה ת, ריש ע"ב. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. תנחומא (באבער) בא יג.
(36) ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרצ"ט (השני) ס"ד בשם הרמ"ז. עיין שער (וספר) הגלגולים בתחלתו ובכ"מ, ואכ"מ.

(37) ראה ב"ר (פ"ד, ט) דב"ר (פ"ב, לו): חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. — בכמה דפוסים במדרש שם הוא בשינוי הסדר וכן בפיוטים וכו', אבל בכה"א ר"ל (ע"ח ש"מ"ב בתחלתו. שער הגלגולים בתחלתו. ובכ"מ) ובדאי"ח מובא ובדיוק בסדר זה. ועיי"ב זח"א פא, א. שם רו, א.

(38) ראה אמ"ב שער הק"ש פ"ח. וראה גם לקו"ת בלק ע, א.

(39) ראה סנהדרין פב, סע"א (וראה גם מדרש הנעלם (וירא ק"ד, ב): צדיקים אין חוזרין לעפרן כר לעולם קיימין. וידועות דעות הרמב"ם והרמב"ן בזמן עיקר השכר וההכרעה בזה (לקו"ת צו טו, ג. ש"ש סה, סע"ד. דרמ"צ יד, ב).

ענינה של תורת החסידות

תשסא

אלא גם בענין האיכות והמעלה, ששלם הוא בתכלית השלימות. ולכן, כשתומשך בעולמות בחי' היחידה ויחיו בחיות עצמי, יהיו במילא בתכלית המעלה והשלימות.

ו. כאמור לעיל, משכרה של [הפצת ה]חסידות — ביאת המשיח, נדע את מהותה: כל החידושים שחסידות חידשה [בתורה (כולל הבאת חלק ה"סוד" שבה לידי גילוי)]; בעבודת האדם (ההנהגה דלפנים משורת הדין ושינוי טבע המדות); בכללות העולם (התעוררות מהתעלפות); אינם חידושים שכא"א מתחדש הוא בפני עצמו, כי אם, שחסידות היא חיות חדש, חיות עצמי דבחי' יחידה". וכאשר חיות חדש זה של החסידות נמשך בעולם [תורת חסידות הכללית ע"י כ"ק הבעש"ט, הה"מ וכו' ואח"כ — תורת חסידות חב"ד" ע"י ה"גשמה חדשה" — כ"ק אדמו"ר הוקן בעל השמחה והגאולה], התחילו כל עניני העולם לחיות בחיות חדש — חיות עצמי, ובמילא נתחדשו בהם כמה וכמה ענינים.

ז. גם מטעם זה, נמשלה תורת החסידות — לשמן, רזין דרוין":

שמן הוא נקודת התמצית («עסענץ») של כל דבר, ומזה מוכרה, שמצד עצמו מובדל הוא מכל דבר (כי באם היתה לו שייכות לדבר פרטי, לא הי' יכול להיות נקודת התמצית

40) כי רק מצד סדר ההשתלשלות שבתורה ישנה הגבלה זו, שחלקי הפשט רמו ודרוש שבתורה יהיו בגילוי וחלק ה"סוד" יהי' בהעלם. אבל מצד עצם מהות התורה, בחי' יחידה, אין חילוק בין חלק הסוד שבה לשאר התלקים, וגם הסוד יכול להיות בגילוי.

41) מצד בחי' גר"ח, האדם הוא במציאותו עדיין, אלא שעובד הוא את בוראו. ומכיון שהוא במציאותו, הרי (א) כוונתו בעבודתו הוא בשביל הגילויים (שבכללות זהו"ע הנהגה ע"פ דין, כמבואר ב"ד"ה פדה בשלום הגיל סעף שעו), כי גם בבחי' חי' ישנו איזה מבוקש (ד"ה וזאת התרומה עת"ר. קונט' העבודה פ"ה). (ב) לא נשתנה טבע מוחותי, ורק שמנצל את מוחותי לאהבת ה' וכו', משא"כ מצד בחי' יחידה, מתבטל הוא ממציותו לגמרי, ולכן (א) אין שום מבוקש בעבודתו — ההנהגה דלפנים משורת הדין. (ב) נשתנה גם טבע מוחותי (מגבורה לחסד ומחסד לגבורה וכו').

42) כי ההתעלפות היא רק בנוגע לגילויים ולא בעצם הגשמה, בחי' יחידה, שלכן אפשר להעירו.

43) ראה ד"ה וידבר תרע"ט שם, שפנימיות התורה שילמד משיח הוא מצד בחי' היחידה שבו. ולהעיר מה שאחי' השלוני — רבו של הבעש"ט, מייסד תורת החסידות [פנימיות התורה, מעין פנימיות התורה שתתגלה לעתיד] — נקרא בשם «בעל חי' יחידה» (סה"ש ה'ש"ת ע' 159). וכן ראשי אלפי ישראל שבכל דור — הנשיאים שגילו תורת החסידות, הם בחי' יחידה הכללית של כלל ישראל (ד"ה פדה בשלום (בשעה"ת לאדמוהאמ"צ פ"ב).

44) שבתורת החסידות גופא, בזה שהביא את החסידות להבנה והשגה דחב"ד, גילה את עצם פנימיות התורה (ד"ה פדה בשלום תרפ"ה, בשם אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ב"ס כסלו עטר"ת. וראה גם לקי"ש חי' ע' 1138).

45) סה"ש תשי"ה ע' 127 ואילך. וראה לקי"ת שה"ש (ג, א) בפירוש ענין גשמות חדשות. וש"נ.

46) ולהעיר מזה אשר חג הגאולה יס כסלו [שאו הי' עיקר ענין התלבשות החסידות בשכל (תו"ש ע' 114. וראה לקי"ד ח"א כב, א ואילך), שע"י התלבשות זו, מתבטא העצם דפנימיות התורה כבהערה 44] הוא «ראש השנה לחסידות», שענינו של ר"ה הוא בחינה כללית, ובו נמשך «עומק ופנימיות כו' מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ביה"א (אגה"ק של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ל"ט כסלו תרס"ב, נדפסה — פאקסימיליא — במבוא לקונטרס ומעין ע' 17).

47) וזכור לאחרי גאולת י"ט כסלו («לאחרי פטרבורג») וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בזה: «מה הוית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא את שמנו כו' כן ע"י הקטרוגים שהיו בפטרבורג נתגלה הפנימיות דוקא כו'» (תורת שלום ע' 26).

48) אמ"ב שער הקי"ש פני"ד ואילך. ועיי"ש הפרש בין י"ן (רו"ן) לשמן (רו"ן דרו"ן), שהיין ע"י עיכובו בהעלם בענבים הולך ומתגבר בכחו, משא"כ השמן, עיכובו בזית אין מוסיף כחו כלל. והיינו, שיין הוא בחי' העלם — י"ן בגימטריא «סוד» (ולכן מיתוסף כחו ע"י עיכובו בהעלם), משא"כ שמן הוא למעלה מגדר ענין העלם וגילוי (שלכן העיכוב בהעלם אינו מוסיף כחו). ומזה מובן, שגם תורת החסידות שגמשה לשמן, היא למעלה מגדר העלם וגילוי (ולכן, ביכולתה לעשות מהעלם — גילוי, כנ"ל הערה 40).

של כל דבר), אלא שהוא בחי' "עצמי", ולהיותו עצמי, נמצא הוא בכל דבר⁴⁹, כי העצמי נמצא בכל.

ודבר זה, ככל הענינים שבפנימיות התורה, מתבטא גם בנגלה דתורה, עד בהלכה למעשה: מצד אחד, השמן אינו מתערב בשאר משקין⁵⁰, ולאידך גיסא, מפעפע הוא בכל דבר⁵¹.

ולכן נמשלה תורת החסידות לשמן, כי גם בה — שתי תכונות אלו: מצד ענינה העצמי — אינה מתערבת בשום דבר — עצם נקודת החיות שלמעלה מהתפשטות, ולאידך גיסא — מתפשטת היא ומפעפעת בכל דבר ודבר, כנ"ל.

ח. החיות שתורת החסידות מכניסה בכל עניני העולם (קטן זה האדם, והעולם — כפשוטו), נמשכת מהחיות שחסידות מכניסה בכל עניני התורה ובאה ע"י חיות זו. כי כל עניני הבריאה נמשכים מהתורה⁵² ובאים על ידה.

בתורה — ד' חלקים: פשט, רמז, דרוש, סוד. ותורת החסידות מכניסה חיות בכל אחד מהם. אשר

— נוסף על זה שבתורת החסידות באו ביאורים לענינים שונים שבכל ד' חלקי התורה (שגם זה, שולל את הסברא שהחסידות באה בכדי לבאר את חלק ה"סוד" שבתורה בלבד⁵³) —

לימוד החסידות מכניס חיות בכל ענין וענין (בכל חלקי הפרד"ס שבו) שלומדים בתורה, ש"חי" הוא באופן אחר לגמרי, בחיות עצמי. וחיות זה, מוסיף גם בהירות ועומק יותר בהבנת הענין.

דוגמא לזה בנגלה דתורה, ובהלכה:

"כל עבודות יוה"כ אינן כשירות אלא בו" (בכה"ג)⁵⁴: כמו שקדושת יו"כ מועילה לעבודה המיוחדת דיו"כ, כך היא פועלת גם בהתמידין ומוספין (דשבת) המשתייכים מצד עצמם לכל ימי השנה, שגם הם, מתקדשים בקדושתו של יום הכפורים⁵⁵.

וכן הוא גם בנוגע לתורת החסידות — בחי' "שבת שבתון" שבתורה⁵⁶ — שפועלת היא

49 ראה תו"א לט, א. קי, ד. לקו"ת נשא כו, ד. אמ"ב שם פניו (גד, ב).

50 טבול יום פ"ב מ"ה. רמב"ם הל' סומאת אוכלין פ"ח ה"י. (וגם לדעת ריב"ז ש"שניהן חיבורי, אי"ז שהשמן מתערב ביין, ורק לפי שנוגע ודבוק בו — ראה אמ"ב שם רפנ"ו). וראה גם שמו"ר פל"ה, א.

51 ראה חולין צו, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.

52 זח"ב קסא, א. וראה גם ב"ר בתחלתו.

53 ראה תו"ש ריש ע' 172: די וועלט מיינט אַן חסידות איז אַ ביאור אויף קבלה, דאָס איז אַ

טעות כו'.

ומה שמסיים שם "קבלה איז אַ ביאור אויף חסידות" — י"ל: החסידות ענינה ידיעת האלקות כו' (יחידה — מקבלת מיחיד. ולהעיר מע"ח שמ"ב רפ"א: ניצוץ כו' מתלבשת בכח ניצוץ כו' הנקי יחידה) ע"י כמה משלים דוגמאות הסברות וכו', והקבלה מבארת "המקום" בגופא דמלכא, בספירות וכו'. כן להעיר אשר "גילוי" הכתר (חשך) — הוא בחכמה; קוצו של יו"ד — ביו"ד; יחידה — בחי'; הרצון — בחכמה וכו'. אבל תוקף ועצמות הכתר וכו' — מתבטא דוקא במעשה וכו'.

54 יומא לב, סע"ב. וש"נ. וראה צפ"ע (להרגצובי) עה"ת ר"פ קרח.

55 וכ"ה בנוגע להתפללות דיו"כ (שתפללות כנגד קרבנות תקנום — ברכות כו, ב): הסיבה שהביאה להוספת תפלת נעילה (שבה הוא עיקר גילוי בחי' החמישית — בחי' יחידה), פועלת גם בשאר ד' התפללות שביום זה (אף שישנם גם בשאר ימי השנה) — גרנ"ה, וכהלשון (לקו"ת ס"פ פנחס): יום שנתחייב בתמש תפלות (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1154).

56 ראה לקו"ת דרושי יו"כ בסופם, ש"שבת שבתון" הוא בחי' אוא"ס המלוּבש ברדליא. וזוהי מזריגת תורת החסידות, כנ"ל סעיף ב'.

בכל חלקי התורה. כי ד' החלקים פרד"ס שבתורה הם ד' הבחינות נרנ"ח שבתורה, ותורת החסידות היא בחי' יחידה שבתורה, ומצד גילוי היחידה, מתעלים גם הנרנ"ח, כנ"ל.

ט. הענינים שבתורה הרי הם בריבוי לאין קץ. ונבאר — בדרך אפשר, עכ"פ — ענין אחד בתורה כמו שהוא עפ"י פשט, עפ"י רמו, עפ"י דרוש ועפ"י סוד, ואת החיות והבהירות והעומק שתורת החסידות מכניסה בכל ד' החלקים שבו. וממנו נלמד שכן הוא בכל הענינים שבתורה.

הענין שנבחר אותו בתור דוגמא הוא — "מודה אני לפניך כו' " כי

(א) מכיון שעל האדם להרגיל עצמו לומר "מודה אני" מיד כשניעור משנתו, "ועי"ז יזכור את ה' העומד עליו ויקום בוריוות"⁵⁷, הרי אמירה זו, יסוד וראשית היא לעבודת האדם (קיום כל ההוראות שבתורה) ולחייו — במשך כל היום.

(ב) תוכן אמירה זו שהוא "להתבונן מיד לפני מי הוא שוכב לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה כמ"ש" הלא את השמים ואת הארץ אני מלא כו' "⁵⁸ — "כן יחשוב בכל עסקיו ועניניו"⁵⁹, "וזה כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים ההולכים לפני האלקים כמ"ש שוית' ה' לנגדי תמיד"⁶⁰. ז. א. אשר עדי"ז צ"ל כל היום כולו.

(ג) כל הנ"ל — עבודת האדם לקונו — ה"ז ע"י הקדמת⁶¹ ניעור משינתו בהבלי העולם — כל' הרמב"ם הידוע⁶².

(ד) ובוה יובן פתגמו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאמר בימי ילדותו, אשר ה"נקודה" (שאחרי תיבת בחמלה) שב"מודה אני" צריכים לפרשטה (פאָנאַנדערשפרייטן) על כל היום כולו — כי בכל רגע ורגע שבמשך כל היום צריכה להיות העבודה דמודה אני).

י. ענינו של "מודה אני כו' " ע"פ חלק הפשט שבתורה הוא — הודאה לה' על "שהחזרת בי נשמת". ואף שמברכים על החזרת הנשמה ברכת אלקי נשמה, מ"מ צריך לומר גם "מודה אני כו' ", כי החיוב להודות על החזרת הנשמה הוא מיד כשניעור משינתו

— כי כמו שהחיוב דברכת הנהנין הוא מיד כשנהגה (ועוד טרם⁶³ שנהגה⁶⁴), כן גם

(57) מקור הנוסח ד"מודה אני" הוא ב"סדר היום". הובא בעט"ז ריש שו"ע או"ח. שו"ע אדה"ז ס"א ס"ה (ובמהדו"ת שם ס"ו). סידור אדה"ז בתחלתו.

(58) שו"ע אדה"ז מהדו"ת שם. ובסידור: יזכור כו' הנצב כו'.

(59) ירמ"י כג, כד.

(60) סידור אדה"ז שם.

(61) שו"ע אדה"ז מהדו"ק שם ס"ב. וראה ד"מ בטור שם (ממו"נ ח"ג פ"ב).

(62) שו"ע אדה"ז מהדו"ת שם ס"ה. ועיי"ש כמה שינויים מהדו"ק. ואכ"מ.

(63) אראפ"ל אשר בת"ת שחיובו תמידי (והוא המביא לידי מעשה — עבודת כל היום כולו) יש תמיד מעין ניעור משינתו. כי הידיעה בתורה שהאדם מגיע אליה אפשרית היא עי"ז (לקו"ת שלח מד, א) שמקודם לזה — כשהוא בבטן אמו, מלמדין אותו כל התורה כולה אלא שבא מלאך וסטרנו על פיו (גדה ל, ב), ועי"ז לימודו חוזר וידוע מה שידע לפני זה ונשכת (ונסתלק) ממנו.

(64) ה"ל תשובה פ"ג הי"ד.

(65) אלא שבגדו"ד, מכיון שאין שייך לברך על החזרת הנשמה טרם (שהחזירה) שנהגה, מחוייב הוא לברך עכ"פ מיד כשניעור. וכמו (ובמכ"ש מ)ברכת הטבילה, דאף שא"א לברך עלי' עובר לעשייתה כי "אכתי גברא לא חזיי, אינו דוחה את הברכה על לאחר זמן, כ"א מברך מיד בעלייתו (פסחים ז, ב. וראה גם שו"ע אדה"ז ס"ו ס"ה: כל מה דאפשר לקרב וברכה כו').

(66) שהרי אסור לו לאדם שיהנה כו' בלא ברכה (ברכות לה, א).